

Polskie konstytucje – jak uchwalano?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Lech Garlicki, *O powołaniu naszych czasów do uchwalania konstytucji*, dostępny w internecie: ug.edu.pl [dostęp 25.02.2020 r.].
- Źródło: (...), dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.11.2020 r.].

Polskie konstytucje – jak uchwalano?

Jan Matejko, *Konstytucja 3 Maja 1791 roku*, 1891 r.

Źródło: domena publiczna.

Sposób przyjęcia konstytucji ma duży wpływ na **legitymizację władzy** – przekonanie obywateli, że rządy w ich kraju są prawomocne i należy jej się posłuszeństwo. W państwach demokratycznych, opierających się na zasadzie **suwerenności narodu**, ustawę zasadniczą uchwała najczęściej organ przedstawicielski – parlament. Niekiedy jest ona dodatkowo zatwierdzana w referendum. Konstytucja może być również **oktrojowana** – nadana przez władcę. Takie działanie jest wyrazem suwerennej władzy monarchy, który rości sobie prawo do kształtowania ładu prawnego w państwie. W epoce demokratycznej takie zjawisko zdarza się rzadko. Procedura przyjmowania ustawy zasadniczej wiele mówi o ustroju politycznym państwa. Dotyczy to również polskich konstytucji.

Twoje cele

- Ocenisz znaczenie polityczne sposobu przyjmowania konstytucji.
- Przeanalizujesz różnice między kolejnymi polskimi konstytucjami.
- Scharakteryzujesz problemy i kontrowersje związane z pracami nad obowiązującymi w historii Polski ustawami zasadniczymi.

Konstytucja 3 maja z 1791 r.

Pierwsza polska konstytucja została uchwalona 3 maja 1791 roku. Była najważniejszym elementem szerokiego pakietu reform podjętych w latach 1788–1792 przez **Sejm Wielki** (zwany również Sejmem Czteroletnim). Ideologiczne wpływy trwającej w tym samym czasie rewolucji francuskiej (1789–1799) oraz korzystna koniunktura międzynarodowa skłoniły tzw. stronnictwo patriotów do działań na rzecz modernizacji ustrojowej Rzeczypospolitej oraz uniezależnienia jej od Rosji.

Jan Matejko, *Konstytucja 3 Maja 1791 roku*, 1891 r.

Źródło: domena publiczna.

Przekonanie o konieczności porzucenia archaicznych rozwiązań ustrojowych Polski było szeroko rozpowszechnione. Sprzyjał temu klimat **epoki oświecenia** oraz duża aktywność działaczy społecznych i publicystów, skupionych m.in. w **Kuźnicy Kołłątajowskiej**. Z drugiej strony dotychczasowy ustrój miał wielu wpływowych obrońców – byli nimi magnaci wspierani przez Rosję. Choć Konstytucja 3 maja nie była dokumentem tak radykalnym, jak oczekiwało tego wielu reformatorów, to została przez tę grupę przyjęta zdecydowanie źle.

Sama procedura jej uchwalania opierała się na pewnym podstępie – zwolennicy konstytucji wykorzystali nieobecność w Izbie Poselskiej większości posłów, ci bowiem nie zdążyli

wrócić do Warszawy po przerwie wielkanocnej. W znacznie pomniejszonym składzie sejm przyjął pierwszą polską ustawę zasadniczą przez aklamację.

Stronnictwo magnackie, które nie pogodziło się z ustanowieniem w Rzeczypospolitej nowoczesnej **monarchii konstytucyjnej**, w maju 1792 roku zawiązało **konfederację targowicką**. Doprowadziło to do rosyjskiej interwencji, wojny w obronie konstytucji, jej upadku, a następnie – do drugiego rozbioru Polski (1793 r.).

Konstytucja Księstwa Warszawskiego z 1807 r. oraz Konstytucja Królestwa Polskiego z 1815 r.

Ostateczny upadek Rzeczypospolitej Obojga Narodów po trzecim rozbiore stworzył całkowicie nową sytuację polityczną. Odtąd – aż do 1918 roku – o kształcie ustrojowym ziem polskich decydowały inne państwa. Dotyczyło to również konstytucji, które miały w tym okresie charakter **oktrojowanych** aktów prawnych – czyli nadanych przez władców.

W 1807 roku – na mocy pokoju w Tylży – powstało **Księstwo Warszawskie**, będące w praktyce francuskim protektoratem. 22 lipca tego roku **cesarz Napoleon** nadał Księstwu konstytucję, ustanawiającą króla Saksonii głową państwa. Po klęsce Napoleona w Rosji w 1812 roku terytorium Księstwa Warszawskiego zostało zajęte przez wojska rosyjskie. Na podstawie ustaleń kongresu wiedeńskiego (1815 r.) na większej części jego terytorium ustanowiono **Królestwo Polskie** (nazywane niekiedy Królestwem Kongresowym). Miało ono pozostawać w unii personalnej z Imperium Rosyjskim – pierwszym królem nowego państwa został car Aleksander I, który 27 listopada 1815 roku ogłosił jego konstytucję. Po klęsce powstania listopadowego dokument ten w praktyce przestał obowiązywać. W 1832 roku car Mikołaj I nadał Królestwu Polskiemu nowy akt prawny – statut organiczny.

Mała konstytucja z 1919 r. oraz Konstytucja marcowa z 1921 r.

W pierwszych tygodniach niepodległej Polski pełnia władzy wojskowej i cywilnej należała do Józefa Piłsudskiego, pełniącego funkcję Tymczasowego Naczelnika Państwa. Było to chwilowe rozwiązanie, gdyż – zgodnie z oczekiwaniami głównych sił politycznych – Druga Rzeczpospolita miała być państwem demokratycznym. W związku z tym, w styczniu 1919 roku, odbyły się wybory do **Sejmu Ustawodawczego**, którego podstawowym zadaniem miało być przyjęcie konstytucji odrodzonego państwa. Były to pierwsze w historii Polski wolne wybory parlamentarne, przeprowadzone na podstawie powszechnych praw politycznych.

Sejm Ustawodawczy już 20 lutego 1919 roku przyjął uchwałę o powierzeniu Józefowi Piłsudskiemu dalszego sprawowania urzędu Naczelnika Państwa. Była to tzw. [mała konstytucja](#), określająca tymczasowy ustroj Polski, który miał obowiązywać do przyjęcia docelowej ustawy zasadniczej.

Prace nad tą ostatnią toczyły się w wyjątkowo trudnym okresie – wciąż toczyła się zbrojna i dyplomatyczna walka o granice Polski, a od 1919 do 1921 roku trwała zagrażająca niepodległości państwa wojna z bolszewicką Rosją. Dodatkowym problemem był spór polityczny między partiami o kształt ustrojowy państwa – dotyczył przede wszystkim prerogatyw przyszłego prezydenta (którym, jak oczekiwano, zostanie Piłsudski). Ostatecznie przyjęto system polityczny wzorowany na modelu ówczesnej Francji. **Konstytucja II Rzeczypospolitej została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 17 marca 1921 roku.**

Józef Piłsudski (1867–1935)

Źródło: domena publiczna.

Konstytucja kwietniowa z 1935 r., Mała konstytucja z 1947 r. i Konstytucja PRL z 1952 r.

Konstytucja marcowa została zastąpiona przez Ustawę Konstytucyjną z 23 kwietnia 1935 roku. Był to akt prawny, który usankcjonował autorytarny ustrój polityczny w Polsce rządzonej przez [obóz sanacyjny](#) i między innymi z tego powodu nie został uznany przez ówczesną opozycję. Po II wojnie światowej władzę w Polsce – przy wsparciu ZSRS – objęli komuniści. Określali oni obowiązującą Konstytucję kwietniową jako bezprawną i faszystowską, dlatego zadeklarowali powrót do przepisów ustawy zasadniczej z 17 marca 1921 roku. Ostatecznie jednak zmierzali do przyjęcia nowego dokumentu, a służyły temu wybory do **Sejmu Ustawodawczego**, przeprowadzone 19 stycznia 1947 roku. Organ ten miał pełnić rolę konstytuancy, a zarazem [legitymizować](#) nową władzę.

Wybory z 1947 roku odbyły się jednak w warunkach politycznego terroru rządzących komunistów. W czasie kampanii wyborczej, korzystając z państwowego aparatu bezpieczeństwa, rozbijali oni wiece swoich konkurentów politycznych oraz aresztowali dziesiątki tysięcy działaczy, w tym wielu kandydatów do sejmu. Ofiarą takich działań było przede wszystkim Polskie Stronnictwo Ludowe Stanisława Mikołajczyka. W wielu okręgach unieważniono listy PSL, nie dopuszczano

mężów zaufania tej partii do lokali wyborczych, a osoby sympatyzujące z tym stronnictwem zastraszano. Wyniki wyborów zostały sfalszowane. W takich warunkach – według oficjalnego komunikatu władz – zdominowany przez komunistów Blok Demokratyczny uzyskał ponad 80% głosów i sejmową większość, pozwalającą na przyjęcie nowej ustawy zasadniczej.

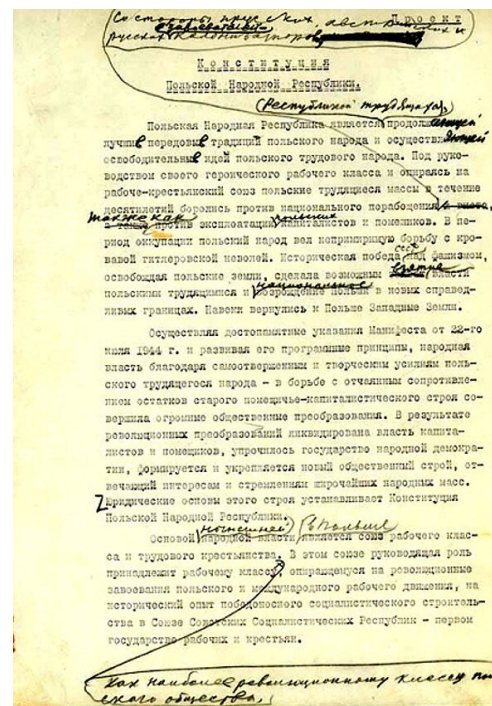
Sejm uchwalił dwie konstytucje. Najpierw była to ustawa konstytucyjna o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej. Ten przyjęty w lutym 1947 roku akt prawny miał być dokumentem tymczasowym. Regulował zasady funkcjonowania organów państwowych oraz wprowadził procedurę zmiany konstytucji większością 2/3 ustawowej liczby członków sejmu ustawodawczego. Określany jest jako **Mała konstytucja z 1947 r.**

Oficjalne prace nad docelową konstytucją rozpoczęły się w 1951 roku, a więc już po konsolidacji nowej władzy i w okresie największego terroru stalinowskiego w Polsce. Ustalono wówczas tryb procedowania, powołano w sejmie ustawodawczym komisję konstytucyjną, a w styczniu 1952 roku gotowy projekt poddano pod „ogólnonarodową dyskusję”. W praktyce sejmowe prace były tylko fasadą, gdyż realne decyzje polityczne dotyczące kształtu konstytucji zapadały w Biurze Politycznym PZPR. Tekst dokumentu – przed jego przyjęciem – został dostarczony Józefowi Stalinowi, który wprowadził do niego wiele poprawek. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej została ostatecznie uchwalona przez sejm 22 lipca 1952 roku, w ósmą rocznicę ogłoszenia Manifestu PKWN.

Stanisław Mikołajczyk (1901–1966)

Źródło: domena publiczna.

Projekt Konstytucji PRL w języku rosyjskim z poprawkami naniesionymi odręcznie przez Józefa Stalina.

Źródło: domena publiczna.

Mała konstytucja z 1992 r. i Konstytucja III RP z 1997 r.

Upadek komunizmu w Europie oznaczał dla Polski odzyskanie pełnej suwerenności oraz szansę na demokratyzację ustroju. Już po wyborach z 1989 roku rozpoczęły się prace nad nową ustawą zasadniczą, która miała zastąpić Konstytucję PRL z 1952 roku. Wysiłki te nabrały tempa po pierwszych całkowicie wolnych wyborach parlamentarnych, które odbyły się w 1991 roku.

Wybrany wówczas sejm I kadencji przyjął procedurę uchwalania nowej konstytucji. Zgodnie z nią miała powstać komisja konstytucyjna, składająca się z posłów i senatorów, której zadaniem było przygotowanie tekstu nowej ustawy zasadniczej. Dokument miał zostać przyjęty przez **Zgromadzenie Narodowe** (organ składający się z sejmiku oraz senatu), a następnie poddany pod **ogólnonarodowe referendum**. Aby usprawnić funkcjonowanie państwa w okresie przejściowym, sejm przyjął 17 października 1992 roku **ustawę konstytucyjną o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym**.

Sejm I kadencji został jednak rozwiązany przez prezydenta w 1993 roku, więc prace nad tekstem konstytucji były kontynuowane w kolejnej kadencji. 2 kwietnia 1997 roku Zgromadzenie Narodowe uchwaliło nową ustawę zasadniczą. 25 maja 1997 roku odbyło się referendum zatwierdzające: 53,45% uczestników głosowania poparło projekt (przy frekwencji 42,86%). W rezultacie **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej weszła w życie 17 października 1997 roku**.

Słownik

konfederacja targowicka

zawiązany w 1792 roku magnacki spisek przeciwko uchwałom Sejmu Wielkiego, zwłaszcza Konstytucji 3 maja, zakończony interwencją rosyjską, unieważnieniem uchwał sejmiku oraz – ostatecznie – drugim rozbiorem Polski

konstytucja okrojowana

ustawa zasadnicza ustanowiona aktem władcy, niezatwierdzana przez społeczeństwo ani jego organ przedstawicielski

legitymizacja władzy

funkcjonujące w oczach opinii publicznej uprawnienie rządzących do sprawowania władzy

mała konstytucja

tymczasowa ustawa zasadnicza, uchwalana na okres przejściowy i obowiązująca do czasu przyjęcia docelowej konstytucji

monarchia konstytucyjna

ustrój polityczny, w którym władzę sprawuje monarcha podstawie ustalonych zasad prawnych, który również – zazwyczaj – dzieli się władzą z innymi organami

Kuźnica Kołłątajowska

skupione wokół Hugona Kołłątaja środowisko działaczy społecznych, funkcjonujące w czasie prac Sejmu Wielkiego (1789–1792), składające się ze zwolenników radykalnych reform państwa

sanacja

(łac. *sanatio* – uzdrowienie), zwyczajowa nazwa obozu politycznego, który sprawował władzę w Polsce po przewrocie majowym – w latach 1926–1939, a na czele którego, aż do śmierci w 1935 roku, stał Józef Piłsudski

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DO7H2FyBQ>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *W jaki sposób została uchwalona Konstytucja kwietniowa?*.

Ćwiczenie 1

Wskaż możliwe konsekwencje polityczne przyjęcia konstytucji z naruszeniem prawnych procedur.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wybierz poprawne zakończenie zdania.

Tylko jedna z polskich konstytucji została zatwierdzona...

☐ w referendum.

☐ bez udziału senatu.

☐ przez monarchę.

Ćwiczenie 2

Połącz konstytucje z informacjami na temat ich uchwalania.

Konstytucja 3 maja

Zastąpiła przyjętą 5 lat wcześniej małą konstytucję.

Usankcjonowała rządy obozu sanacyjnego.

Konstytucja marcowa

Została przyjęta wbrew woli magnatów, którzy w większości nie wzięli udziału w jej uchwalaniu.

Konstytucja kwietniowa

Uchwalił ją pierwszy w polskiej historii sejm, w którego wyborze uczestniczyły kobiety.

Konstytucja PRL

Ćwiczenie 3

Spośród niżej wymienionych konstytucji zaznacz te, które zostały przyjęte bez udziału senatorów.

☐ Konstytucja kwietniowa

☐ Konstytucja PRL

☐ Konstytucja III RP

☐ Konstytucja marcowa

☐ Konstytucja Królestwa Polskiego

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tabelę.

Konstytucja marcowa, Konstytucja kwietniowa, 1832, 1921, 1952, nadanie przez cara Mikołaja I, uchwalenie przez sejm ustawodawczy, 1938, uchwalenie przez lud, uchwalenie przez prezydenta, Konstytucja majowa

nazwa aktu prawnego	rok	okoliczności nadania
	1832	nadanie przez cara Mikołaja I
Konstytucja marcowa	1921	
Konstytucja kwietniowa		
	1952	uchwalenie przez sejm ustawodawczy

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tekst.

Nie wszystkie polskie konstytucje były przyjmowane z zachowaniem odpowiednich procedur prawnych i parlamentarnych. Konstytucja została uchwalona na posiedzeniu sejm, podczas którego większość posłów była nieobecna. Konstytucja została przyjęta ze zlekceważeniem prawnego wymogu głosowania w sejmie nie wcześniej niż po 15 dniach od dnia złożenia projektu. Z kolei Konstytucja została uchwalona przez sejm wybrany w warunkach terroru politycznego i zastraszania opozycji. W historii Polski funkcjonowało ponadto kilka małych konstytucji, które miały obowiązywać tymczasowo. Niektóre z nich utrzymały w mocy lub przywróciły przepisy starszych ustaw zasadniczych. Tak było w przypadku Małej konstytucji z roku, która przywracała niektóre przepisy Konstytucji , a także Małej konstytucji z 1992 roku, która zachowała część przepisów konstytucji z roku.

majowa

1921

1935

3 maja

PRL

III RP

marcowa

kwietniowa

majowej

kwietniowej

1952

marcowej

1 maja

1947

Ćwiczenie 6

Uporządkuj chronologicznie konstytucje, których fragmenty zostały zamieszczone w tabeli.

Prezydent Rzeczypospolitej, jako czynnik nadrzędny w Państwie, harmonizuje działania naczelných organów państwowych.

Korona książęca warszawska jest dziedziczną w osobie króla saskiego, jego potomków, dziedziców i następców podług porządku następstwa ustanowionego w domu saskim.

Sejm czyli stany zgromadzone na dwie izby dzielić się będą: na izbę poselską i na izbę senatorską pod prezydencją króla. Izba poselska, jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego, będzie świątynią prawodawstwa.

Ustawy uchwalone przez Sejm podpisują Przewodniczący Rady Państwa i jej sekretarz. Ogłoszenie ustawy w Dzienniku Ustaw zarządza przewodniczący Rady Państwa.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na lat siedem bezwzględną większością głosów Sejm i Senat połączone w Zgromadzenie Narodowe. Zgromadzenie Narodowe zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej w ostatnim kwartale siedmioletnia swego urzędowania.

Zapoznaj się z dwoma fragmentami ustaw zasadniczych i wykonaj ćwiczenie.

Fragment A

“ (...)

1. Kadencja Sejmu trwa 4 lata od dnia wyborów.
2. Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu w dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu miesiąca poprzedzającego upływ kadencji.
3. Sejm może zostać rozwiązany mocą własnej uchwały podjętej większością 2/3 głosów ustawowej liczby posłów.
4. Prezydent może rozwiązać Sejm w wypadkach określonych w niniejszej ustawie, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu.
5. W dniu ogłoszenia uchwały Sejmu lub zarządzenia Prezydenta o rozwiązaniu Sejmu kończy się kadencja Sejmu i Senatu. 6. W razie rozwiązania Sejmu przez Prezydenta lub mocą uchwały Sejmu, Prezydent zarządza wybory w dzień wolny od pracy, przypadający nie wcześniej niż w trzy miesiące i nie później niż w cztery miesiące od zakończenia kadencji Sejmu.

Źródło: (...), dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.11.2020 r.].

Fragment B

“ (...)

1. Sejm i Senat są wybierane na czteroletnie kadencje. Kadencje Sejmu i Senatu rozpoczynają się z dniem zebrania się Sejmu na pierwsze posiedzenie i trwają do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu następnej kadencji.

2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.

3. Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednoczesne skrócenie kadencji Senatu. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

4. Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może w przypadkach określonych w Konstytucji zarządzić skrócenie kadencji Sejmu. Wraz ze skróceniem kadencji Sejmu skrócona zostaje również kadencja Senatu.

5. Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu. Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu nie później niż na 15 dzień po dniu przeprowadzenia wyborów.

Źródło: (...), dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.11.2020 r.].

Powyżej znajdują się fragmenty dwóch ustaw zasadniczych – Małej konstytucji z 1992 roku oraz Konstytucji RP z 1997 roku. Rozstrzygnij, który tekst jest częścią tego pierwszego dokumentu. Odpowiedź uzasadnij.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((Lech Garlicki

O powołaniu naszych czasów do uchwalania konstytucji

Podjęcie prac konstytucyjnych powinno zaowocować stworzeniem ustawy zasadniczej zdolnej zarówno do wypełniania funkcji nowoczesnej konstytucji, jak i do uzyskania możliwie szerokiej legitymizacji w społeczeństwie. Dwa założenia wyjściowe wydają się, w tej perspektywie, najważniejsze. Po pierwsze, nowa konstytucja, niezależnie od jej treści merytorycznych, powinna być rozumiana jako instrument prawny – najwyższe prawo Rzeczypospolitej, wiążące – także i przede wszystkim – dla aktualnego obozu rządzącego. Konstytucja nie może być traktowana jako ugruntowanie nieusuwalności tworzącego ją układu politycznego. Jej sensem jest – z jednej strony, wyznaczanie granic dla treści i sposobu sprawowania władzy, a – z drugiej strony, ustalenie ram permanentnej wymiany ugrupowań politycznych tą władzę sprawujących. Innymi słowy, musi być zbudowana wokół zasady konstytucjonalizmu i zasady pluralizmu. (...) Drugim założeniem wyjściowym, jest, by nowa konstytucja była tworzona jako wyraz możliwie szerokiego konsensusu społecznego. Ma to być bowiem instrument ponadformacyjny w tym sensie, że kolejne zamiany większości rządzącej i opozycji, nie powinny mieć wpływu ani na poszanowanie konstytucji i gotowość do jej lojalnego przestrzegania, ani na funkcjonalność tego aktu w wyznaczaniu ram procesu sprawowania władzy. Tym, między innymi, konstytucje różnią się od ustawodawstwa zwykłego, które – w założeniu – odzwierciedla program polityczny aktualnej większości i nie oczekuje pełnej akceptacji ze strony opozycji. Natomiast tworzenie konstytucji jako jednostronnego manifestu politycznego albo – co jeszcze bardziej

niebezpieczne – jako instrumentu petryfikacji aktualnego układu sił politycznych, nie tylko nie gwarantuje jej szansy długowieczności, ale też sprzeciwia się naturze ustawy zasadniczej jako instrumentu prawnego.

Źródło: Lech Garlicki, *O powołaniu naszych czasów do uchwalania konstytucji*, dostępny w internecie: ug.edu.pl [dostęp 25.02.2020 r.].

Wskaż, co – zdaniem autora – sprzyja społecznemu poczuciu prawomocności uchwalonej konstytucji.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Jak uchwalano polskie konstytucje?

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

14) przedstawia polskie tradycje demokratyczne.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje okoliczności przyjmowania polskich konstytucji;
- wyjaśnia zależność między formą uchwalenia ustawy zasadniczej a legitymizacją władzy.

Strategie nauczania:

- konektywizm;
- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją

Wybrane/chętne osoby przygotowują prezentacje dotyczące uchwalenia Konstytucji PRL (źródła: Jery Eisler *Czterdzieści pięć lat, które wstrząsnęły Polską. Historia polityczna PRL* lub inna publikacja wskazana przez nauczyciela) i Konstytucji RP z 1997 r. (źródła: Antoni Dudka *Pierwsze lata Trzeciej Rzeczypospolitej* lub inna publikacja wskazana przez nauczyciela).

Faza wstępna

1. Zajęcia rozpoczynają się od przypomnienia procedury zmiany aktualnej polskiej konstytucji. Nauczyciel zwraca uwagę na warunki zmiany ustawy zasadniczej.
2. Odbywa się krótka burza mózgów – uczniowie zastanawiają się, dlaczego trudno jest zmienić konstytucję. Nauczyciel stawia pytanie: „Jak zmieniłoby się państwo, gdyby te trudności zostały usunięte?”. Przywoływane są zasady demokratycznego państwa prawa oraz zasady ograniczonej władzy.
3. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z animacją „W jaki sposób została uchwalona Konstytucja kwietniowa?”. Wypisują najważniejsze informacje, które wykorzystają w późniejszej dyskusji.
2. Przedstawienie prezentacji na temat sposobu uchwalenia konstytucji PRL. Nauczyciel zwraca uwagę na to, czy są w niej informacje na temat sposobu przeprowadzenia wyborów w 1947 roku oraz roli opozycji w procedurze tworzenia ustawy zasadniczej. W przypadku ich braku uzupełnia informacje.
3. Prezentacja na temat sposobu uchwalenia konstytucji z 1997 roku. Pozostali uczniowie mogą zadawać prelegentom pytania. Nauczyciel czuwa nad poprawnością przekazywanych informacji.

4. Odbywa się dyskusja na temat: „Jaki jest związek między procedurą przyjęcia konstytucji a legitymizacją władzy w państwie?”.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel podsumowuje dyskusję dotyczącą związku między procedurą przyjęcia konstytucji a legitymizacją władzy w państwie i przedstawia syntetycznie wnioski, jakie z niej wynikają. Dobór konstytucji ma pokazać wpływ sposobu ich przyjęcia na poczucie prawomocności władzy w społeczeństwie. Dlatego też pokazana jest konstytucja uchwalona „dobrze” i pokazane są konstytucje uchwalone „źle”.

2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4 z sekcji Sprawdź się.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 5–8 z sekcji Sprawdź się.

Materiały pomocnicze:

Katarzyna Witkowska-Chrzczonek, *Prace nad konstytucjami w II RP ze szczególnym uwzględnieniem „Ankiety w sprawie projektu konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej” z 1919 roku*, isp.org.pl

Ośrodek KARTA i polityka.pl, *Jak uchwalono konstytucję w III RP*, polityka.pl

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Animacja może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze uzupełnienia głównego tematu.